

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ

МОВА, КУЛЬТУРА та ОСВІТА

16 квітня 2015 року

ВІННИЦЯ – 2015

УДК 81(082)
ББК 81я5
М 74

Мова, культура та освіта: Тези доповідей та повідомлень науково-практичної конференції викладачів і студентів / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця: ВНАУ, 2015. – 16 квітня. – 204 с.

*Рекомендовано до видання рішенням
Вченої ради Вінницького національного аграрного університету
від 27 березня 2015 р. (протокол № 4)*

Редакційна колегія

Калетнік Г.М. – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) НААН України, президент ВНАУ (головний редактор)

Джеджула О.М. – доктор педагогічних наук, професор, ВНАУ (заступник головного редактора)

Тимкова В.А. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНАУ (заступник головного редактора)

Кравець Р. А. – кандидат педагогічних наук, ВНАУ (відповідальний секретар)

Члени редакційної колегії

Романишина Людмила Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Хмельницький національний університет

Левчук Костянтин Іванович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, ВНАУ

Легун Юрій Вікторович – доктор історичних наук, професор, ВНАУ

Курлянд Зінаїда Наумівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського“

Мельничук Ірина Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін, ДВНЗ „Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України“

Петрук Наталія Кирилівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, ХНУ

Тимошук Наталія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, ВНАУ

Степанова Ірина Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент, ВНТУ

Матієнко Олена Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ

Довгань Лариса Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ

Волошина Оксана Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, ВНАУ

ЗМІСТ

<i>Тимкова В.А.</i> РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У СЛОВНИКОМУ СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	8
<i>Василенко Г.Л., Петрук Г.Б., Рябокони О.В., Тищенко Л.Т.</i> ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО СКЛАДАННЯ КАНДИДАТСЬОГО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ....	11
<i>Гаврилюк Н.М., Брунь Ю.В., Дацьков Р.А.</i> ЛАТИНСЬКА МОВА У ЛЬВОВІ.....	14
<i>Зубенко О.В., Столяренко О.В.</i> РОЛЬ ДИСКУСІЇ У ФОРМУВАННІ ПІЗНАВАЛЬНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	18
<i>Марценюк Н.А., Івчук В.В.</i> САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА.....	22
<i>Марценюк Н.А., Маловський В.В.</i> ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	25
<i>Насонова Н.А., Рибко Н.В.</i> РІВНІ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ.....	29
<i>Столяренко О.В., Зубенко О.В.</i> ВИХОВАННЯ ТОЛІРАНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	32
<i>Тимкова В.А., Бельдій А.М.</i> КУЛЬТУРА МОВИ – ЗАГАЛЬНА КУЛЬТУРА НАРОДУ.....	35
<i>Тимкова В.А., Вороніна І.О.</i> РІВЕНЬ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	39
<i>Тимкова В.А., Прісняк В.І.</i> ВИСОКА МОВНА КУЛЬТУРА ГРОМАДЯН ЯК ІНСТРУМЕНТ ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	43
<i>Шестопал О.В., Насонова Н.А.</i> СЕРТИФІКАЦІЯ РІВНІВ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	46

української

Тимкова В.А.,

завідувач

кафедри

та іноземних мов, ВНАУ

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У СЛОВНИКОМУ СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Розвиток науки і техніки, активізація суспільно-політичного й мистецького життя зумовили появу в мові великої кількості різноманітних термінів. Кожна галузь знань має свою термінологічну систему.

Терміном називають слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття з якої-небудь галузі знань – науки, техніки, економіки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо: *молекула, протон, аорта, блюмінг, трансформатор, кредит, додана вартість, девальвація, блокада, віза, ратифікаційна грамота, партитура, гама.*

Термін чітко окреслений і однозначний у своїй термінологічній системі. Наприклад, у побутовому мовленні слово *корінь* має значення не лише “підземна частина рослини” (*корінь сосни*), а й “нижня частина чого-небудь, що міститься в тілі” (*корінь зуба*), “головна причина чого-небудь” (*корінь зла*); використовується в усталених зворотах: *дивитися в корінь, пускати корінь, рубати під корінь* тощо. У мовознавчій науці *корінь* – “головна частина слова без афіксів”, у математиці *корінь* – “величина, що при піднесенні її до певного степеня, дає дане число”.

Терміни бувають загальнонаукові, які з однаковим значенням вживаються в багатьох галузях (*аналіз, аргумент, категорія*), і галузеві, що вживаються тільки в одній галузі (*дієприкметник, доконаний вид, флексія* – у мовознавстві). Якщо той самий термін вживається в різних термінологічних системах, то відповідно до цього видозмінюється і його значення. Наприклад, термін *реакція* в хімії має значення “взаємодія між двома і більше речовинами”, у фізіології – “відповідь на подразнення”, у політиці – “повернення до старих суспільних порядків”.

Становлення української термінології відбувалося в несприятливих умовах. У ХІХ–ХХ ст. певною мірою сформувалася суспільно-політична термінологія (літературознавча, історична,

філософська, юридична, політична, мовознавча); порівняно багато було зроблено, незважаючи на всі обмеження у використанні української мови, і в галузі термінології – математичної, фізичної, хімічної, географічної, астрономічної, медичної; виробилася офіційно-ділова термінологія. 1973 р. було видано українською мовою першу у світі “Енциклопедію кібернетики”. Однак вимога, щоб роботи на здобуття наукових ступенів подавалися тільки російською мовою, технічна документація виготовлялася лише російською, переведення викладання у вищих навчальних закладах на російську мову суттєво загальмували розвиток української термінології, особливо технічної.

Термінологію творять спеціалісти. Для цього використовуються:

а) загальноживані слова, яким у певній галузі науки надають чітко окресленого значення: рід, число, спосіб, особа, час, закінчення (як мовознавчі терміни);

б) спеціально створені слова: іменник, прикметник, дієслово, відмінок, словотвір, наголос;

в) кальки, тобто слова, створені за іншомовними зразками: українське слово *підмет* копіює латинське *subjectum*, у якому частина *sub-* має значення “нід”, а *-jectum* – “кинутий”, “метнутий”; так само утворено слово *предмет* за зразком латинського *objectum*, у якому префікс *ob-* має значення “перед”;

г) запозичені слова: суфікс, префікс, полісемія, асиміляція (з латинської мови);

д) словосполучення: умовний спосіб, підрядне речення, приголосний звук.

Добре розвинена, впорядкована й унормована термінологія сприяє розвитку науки та технічному прогресові [4].

Так, на заняттях з української мови слід підкреслити, що не варто зловживати іншомовними термінами, але й недоцільно замінювати їх не зовсім вдалими українськими, наприклад, *звучня* замість *фонетика*, *летовище* замість *аеродром*, *руханка* замість *гімнастика*, *вагадло* замість *маятник* та ін., або вилучати з активного мовного обігу інтернаціоналізми, вживані у більшості розвинених мов світу. Маємо на увазі термін *процент*, який, на наш погляд, неправомірно в усіх мовних ситуаціях замінюється терміном *відсоток*, до речі, теж запозиченим, оскільки слово *відсоток* утворене з латинізованого вислову *від ста*. Обидва слова

мають право на паралельне вживання (термінові *процент* доцільно надавати перевагу в наукових текстах). Це підтверджує й найбільший та найавторитетніший з українських словників – Словник української мови [3], в якому обидва слова подаються паралельно.

Щодо іншомовних слів і зокрема інтернаціоналізмів, які в наш час активно поповнюють український термінологічний словник, особливо в галузі економіки, політики й техніки, то досить сильний струмінь інтернаціональної лексики в сучасній українській літературній мові є характерною ознакою нашої епохи, даниною часові.

Інтернаціоналізми не порушують внутрішньої структури української мови, а забезпечують контакти з іншими мовами світу й вказують на досить високий рівень української літературної мови загалом й української національної термінології зокрема, хоча й на сьогодні в ній немало проблем.

Література:

1. Головин Б.Н. Лингвистические основы учения о терминах / Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. – М. : Высшая школа. 1987. – 105 с.
2. Муромцева О.Г. Развитие лексики украинской литературной речи во II половине XIX – на начале XX ст. / О.Г. Муромцева. – Х. : Вища школа, 1985. – 152 с.
3. Словник української мови: в 11-ти т. / [укл. В.Винник, В. Градова та ін.]. – Т. 4. – К. : Наукова думка, 1973. – 830 с.
4. Татаринев В.А. Теория терминоведения: в 3 т. – Т.1. Теория термина: история и современное состояние / В.А. Татаринев. – М., 1996. – 311 с.